

ROTBERGET

MULIGHETSSTUDIE OG SKISSEPROSJEKT FOR UTVIKLING AV FINNETORPET ROTBERGET
RINTALA EGGERTSSON ARKITEKTER

INNHALDSFORTEGNELSE

KAPITTEL	SIDE
Oppgaven	5
Stedet	7
Bygningsmassen	9
Tilnærmingen / organiseringen	11
Dyrkingen	13
Uttunet	15
Driftsbygning	16
Veksthus	17
Vedbod	17
Kokestue	17
Jordkjeller	18
Foredlingskjøkken	19
Inntunet	20
Låven	21
Stallen	22
Studioet	24
Stabburet	25
Overnattingen	26
Saunaen	28
Tekniske tegninger	30

OPPGAVEN

I Norge er det mange gårdsbygg fra 17- og 1800-tallet som bare står og forfaller. Som forbipasserende er det trist å se kultur og bygningsarv forvitret uten at man får gjort noe med det.

Gjennom denne oppgaven har vi imidlertid fått mulighet til å gjøre noe med nettopp en slik eldre bygningsmasse truet av forfall. Bygningene vi skal arbeide med befinner seg på et gammelt gårdsbruk kalt Rotberget, på Finnskogen nær grensen mot Sverige. Her vil vi tilstrebe å gå inn i bygningsmassen med respekt og interesse for levd liv og gamle funksjoner, men samtidig gi den en ny fremtid, nye oppgaver, og nytt uttrykk i samspill med det gamle.

Gløttene mellom bygningene rammer inn utsikten mot naturen.

Den øvre delen av tunet der det planlegges et uttun med direkte kontakt med dyrkeområdene på nordsiden.

I oppgaven har vi brukt fire innfallsvinkler. Vi har a) studert historien bak gårdsanlegget, b) satt oss inn i skogfinnenes historie og den kulturen de hadde med seg til Norge, c) gjennomgått bygningsmassen ut fra et teknisk perspektiv, og d) fått en grundig innføring i den fremtidige virksomheten på gården. Med disse fire pilarene i bunn, mener vi at mulighetsstudien som nå har munnet ut i et skisseprosjekt, kan bidra til et nytt liv for stedet.

STEDET

Rotberget 160 på Finnskogen er en gård med lange historiske røtter. Gården ble ryddet omkring 1640 av Taneli Raatikkainen, han var rydningsmann født 1614 i Sverige av finske foreldre. Han var blant de første skogfinnene som ankom Norge. I 1640 fikk han bygselsbrev på finnetorpet Rotberget, han betalte som bygselssum 16 daler og 2 mårskinn.

Skogfinnene, eller svedjefinnene som de ofte ble kalt slo seg til rette i Finnskogen. Med rike skogsområder egnet plassen seg godt for finnene, som trengte tømmer til hus- og skog å brenne for svedjebruket. Svedjerugen er toårig, og trenger trenger kulde og kort dag for å danne aks på samme måte som dagens rugsorter.

Urgarden, nordre Rotberget, ble delt i to bruk rett før 1750. Det nye bruket, søndre Rotberget, som vi kaller

Rotberget her, ble drevet av Taneli Raatikkainen oldebarn, Henrik Bertelsen, 1723-93.

På slutten av 1700-tallet var det mange leilendinger på Finnskogen. På Rotberget ble leilendingene forsøkt oppsagt, men de ble værende. Ved auksjonen i 1823 ble driveren av Rotberget selveiende.

Dagens bygningsmasse er hovedsakelig reist cirka 1862, men det kan være deler av bygningene og jordkjelleren som er eldre.

Ivar Rotberget, 1915-2009, etterkommer av Taneli Raatikkainen, var forrige fastboende på Rotberget. Det ble holdt husdyr frem på gården fram til 1969, og det ble dyrket svedjerug.

Svedjerughøsting på Rotberget

BYGNINGSMASSEN

Vinterstemning i den nedre delen av inntunet.

Rotberget er et typisk "Finnetun", der gårdsbygningene omkranser et sentralt midt-område. Denne organiseringen stammer fra det sydlige Finland der organiseringen ofte var en sirkelform med en midt-deling i en driftsdel og en oppholdsdel. På Finnskogen ser man en viss forenkling av sirkelformen, men sammenfallende er det sentrale området som bygningsmassen knytter seg til. På Rotberget er det sentrale midtområdet omkranset ved at man i nord har vedskjul og kokestue, i øst låvebygget med et tilstøtende vognskjul, og i sør stall, stabbur og jordkjeller. På vestsiden, med utsikt over Rotbergsjøen, ligger våningshuset som opprinnelig består av to laftekasser, men som er bygget sammen til en bygning. Lenger øst på gården, på den andre siden av veien, ligger et fjøs og et lager i en langstrakt bygning.

Alle de eksisterende bygningene på Rotberget er laftet og er generelt i brukbar stand. Men de er lite tette, og jorden har bygget seg opp rundt veggene, noe som tilsier

behov for utskifting av stokker og eventuelt heving av laftekassene. Luftespalter mellom tømmerstokker er sjelden heldige, men i dette tilfellet har det bidratt til rask uttørking av tømmeret noe som gjør oppgradering av bygningene mulig. Vi ser på det som en viktig del av oppgaven å gjøre det på en god faglig måte med fagfolk i alle ledd.

Takene besto opprinnelig av spon, men i dag er denne kun synlig fra innsiden da man en gang i tiden brukte bølgeblekk (aluminium) for å tette alle takflater.

I tråd med anbefalinger fra fagfolk på restaurering av tømmerbygg i distriktet, foreslår vi etterisolering på innsiden, både for å unngå fuktighet i den bærende konstruksjonen og for å bevare uttrykket i kulturlandskapet.

Fjøsbygningen er dessverre i en svært dårlig tilstand og denne foreslår vi revet, men at materialene tas vare på og brukes til bygging av andre hus på stedet.

På innsiden av bygningene kommer spontaket til syne.

TILNÆRMINGEN / ORGANISERINGEN

Gangbanen som knytter bygningene rundt inntunet omkranser en dam med dyrking av våtmarksplanter og urter.

Vi ser på det som viktig å bevare de såkalte finnetunene for ettertiden uten å forandre for mye av den opprinnelige organiseringen så langt det er mulig. Noen nye funksjoner må likevel inn, og de må få lov til å sette sitt preg på stedet.

I den nye planen for Rotberget ønsker vi å ivareta det sentrale området i midten på to måter:

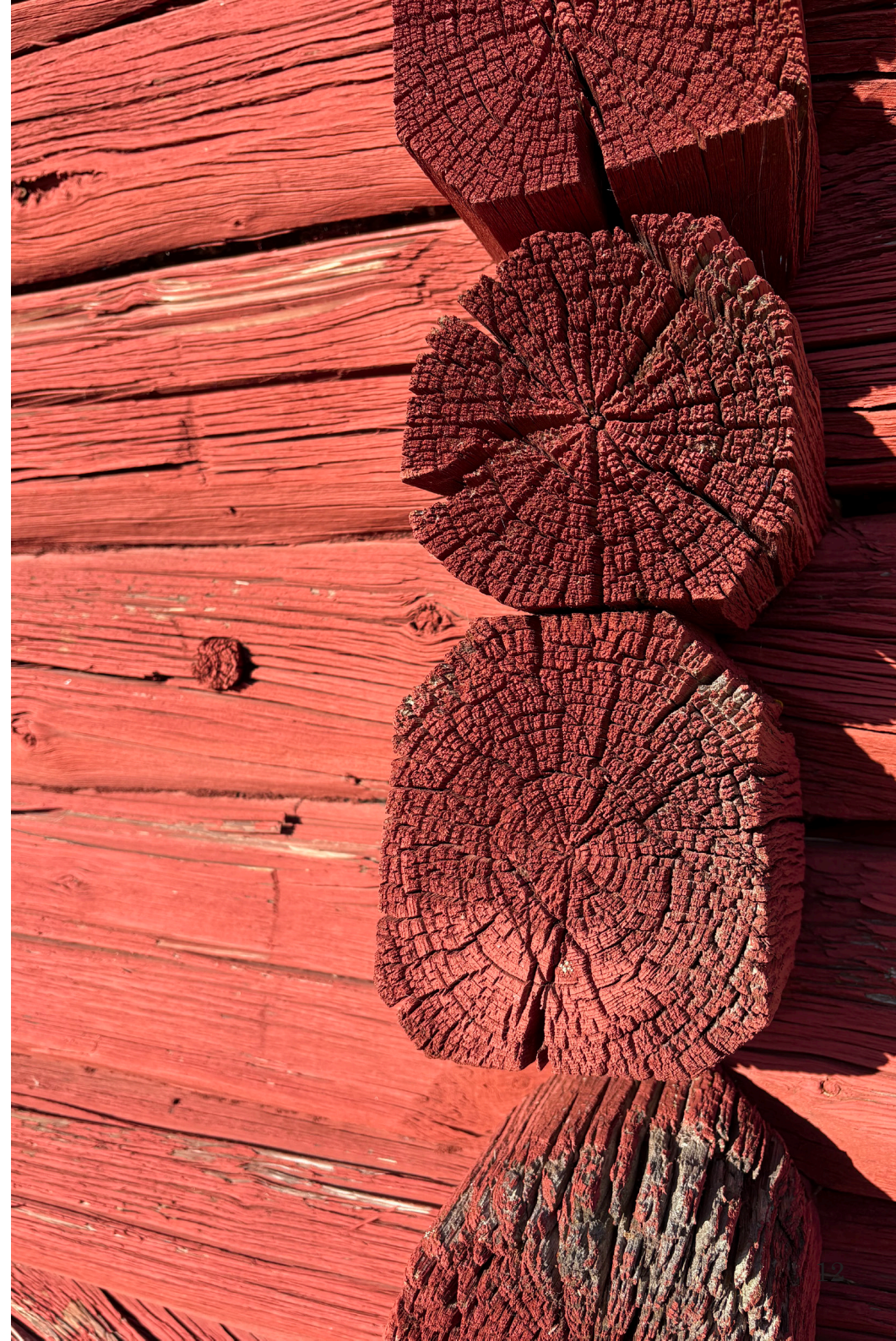
- a) Nye og restaurerte bygg flyttes til randsonen i sør og i nord for å styrke romfølelsen.
- b) Det etableres en gangbane rundt området som knytter bygningene sammen, og understreker at orienteringen av bygningene er rektangulær / aksial og ikke radial som på enkelte gårder.

Videre foreslår vi at de mindre bygningene på nordsiden; -kokestuen og vedskjulet, får selskap av et mindre veksthus og en felles organisering rundt et lite "ut-tun" med direkte tilgang til dyrkearealene på nordsiden.

Gården har behov for en ny driftsbygning som planlegges plassert på østsiden av veien og et nybygg for en finsk sauna. Nye bygninger foreslås bygget i reisverk av tre. Tanken er at de får en motsatt oppbygging enn de gamle bygningene på gården. Mens de gamle bygningene har synlig konstruksjon på utsiden, og isolering og panel på innsiden, får de nye bordkledning på utsiden. Denne tydeligheten er kanskje i overkant pedagogisk, men i denne sammenhengen mener vi at det er viktig med en tydelig lesbarhet av bygningsmiljøet.

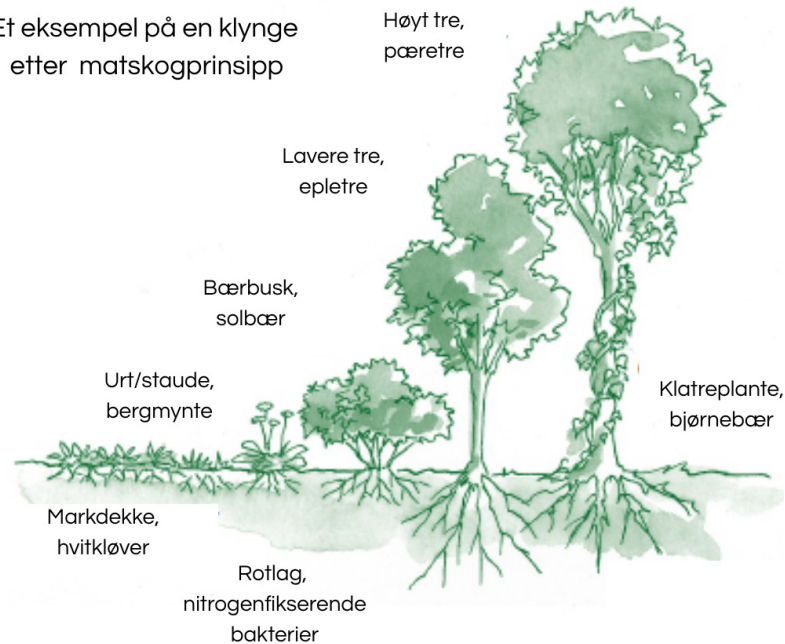
De gamle bygningene, med unntak av våningshuset, har i generasjoner vært impregnert med falurød dekkbeis. Det skal de også være i fremtiden.

Nye bygninger kan og få denne fargen, men vi vurderer og en brent kledning fra en finsk produsent med rød overflate.

DYRKINGEN

Et eksempel på en klynge
etter matskogprinsipp

Dyrkingen er basert på regenerativt jordbruk. Åkrene deles inn i vekstskifter og jordforbedring er en integrert del av jordbruket. Med kompostering og grønn gjødsel. Gården har 3 teiger, en stor teig nord for tunet på 18,2 daa, en sør for tunet som strekker seg ned mot vannet på 11,5 daa og en inn i skogen øst for tunet på 7,2 daa. Det er totalt ca 25 meter i høydeforskjell fra øverst til nederst. Noen partier er brattere enn andre, men dette innarbeides i designet for dyrkingen. Det legges opp til dyrking av et mangfold av planter.

Det overordnede designet er å dyrke frukttrær langs fordrøyningsgrøfter som følger kotene, fordrøyningsgrøftene tar vare på vann og fuktighet. Frukttrærne dyrkes sammen med bærbusker og flerårige vekster. De settes sammen i klynger og bygges opp etter matskog prinsipp, med flere sjikt og bunndekke. En klynge kan eksempelvis

inneholde plomme, pære og epletre, rips og solbær busker, urter og markjordbær som bunndekke.

På åkeren rett nord for tunet dyrkes ettårige grønnsaker sør for nederste rekke med frukttrær. Det er rotgrønnsaker, ulike kåltyper, purre, løk, poteter etc. Et mangfold av grønnsaker. På resten av jorden nord for tunet er det planlagt dyrking av svedjerug, som er det skogfinnene dyrket når de kom. Det er en egen rugtype som egner seg godt i dette jordsmonnet. Forøvrig blir det grønn gjødsel. På jordene sør og øst for tunet er det planlagt blomstereng. I veksthuset dyrkes tomat, agurk og urter som ikke klarer deg ute på friland.

Det etableres en egen urtehage ved vanddammen sentralt på tunet, som vil være enkel å bruke fra kjøkkenet.

UTTUNET

Glimt fra modellen som viser uttunet bestående av f.h.: driftsbygning, kokestue, veksthus og vedskjul.

Selv om typologien uttun ikke er typisk for skogfinnernes gårdsanlegg, har vi likevel valgt å introdusere den her for å skille den delen av virksomheten som retter seg utover mot landskapet, naturen og miljøet på stedet, fra det indre arbeidet knyttet til meditasjon på gården.

For å skape en tydelighet i overgangen mellom de to tunene, har vi flyttet veien til våningshuset til baksiden av overnattingshyttene, noe som gjør det praktisk enklere å komme til de mer produksjonsrettede funksjonene på stedet.

Bygningene som tilhører uttunet er driftsbygningen, kokestuen med en stor og vakker åpen peis som kan fungere som et utekjøkken og røykestue hvis det skulle være behov for det, vedskjulet med plass for ved til hele anlegget og et veksthus for oppal - eller forkultivering av småplanter og dyrking av tomater, agurker og urter.

Driftsbygning

Driftsbygningen er plassert samme sted som dagens fjøs - på østsiden av veien. Den eksisterende bygningen tas ned og nytt fundament støpes opp på samme sted og ny bygning oppføres samme sted med omtrent samme høyde, lengde, bredde og takform. Hovedadkomsten er via en rampe i nordenden hvor det blir plass for to biler og en traktor. Planløsningen er ikke ferdig, men det legges opp til verkstedsplass, oppbevaring og et lite kontor.

Høydeforskjellen langs veien muliggjør en underetasje med arealer for teknisk rom for bergvarme.

Driftsbygningen lengst bak med overnattingshus, låve og stall i forgrunnen.

Glimt fra uttunet.

Veksthus

Veksthuset vil bli et sentralt sted for aktiviteter knyttet til driften av gården. Her vil det være oppal om våren og dyrking av varmekjære planter utover sommer og høst. I tilknytning til veksthuset vil det også være lager av redskap til grønnsakåkeren.

Vedbod

Vedskjulet og området rundt er planlagt til arbeid med kløyving og stabling av ved.

Kokestue

Kokstuen planlegges som et sosialt sted med eksisterende peis. Rommet passer fint til pauser i arbeidet på dagtid når det er kaldt eller ruskete vær, eller for å samles på kvelden.

Jordkjeller

Det eneste av de eksisterende bygningene på gården som ikke er laftet er jordkjelleren. Den er tørrmurt med vegger- og et buet hvelv av naturstein med et lag jord på taket og på gulvet. Kjelleren har en sluse - et slags vindfang som regulerer temperaturen på innsiden slik at ikke luften på utsiden påvirker temperaturen på innsiden i nevneverdig grad.

Jordkjelleren er bygget for lagring av grønnsaker og foredlet mat og holder en jevn lav temperatur akkurat som et moderne kjøleskap.

Innsiden av jordkjelleren med det typiske steinhvelvet. Naturstein i slike kjellere sikrer god magasinering av varme

Uttunet som består av f.h.: kokestue, veksthus, vedskjul og sauna.

Kjelleren skal brukes for lagring av grønnsaker som dyrkes på gården fra de høstes til langt ut på vinteren.

Foredlingskjøkken

Foredlingskjøkken og grovkjøkken vil bli stedet der grønnsaker, frukt, bær og urter blir bearbeidet for videre lagring. Noe vil tørkes, noe forvelles og fryses, noe fermenteres. Eller på annen måte. Foredlingskjøkkenet fungerer også som kjøkken for å tilberede maten til gjestene.

INNTUNET

Gangbanen samler sirkulasjonen og beskytter bakkeplanet.

Inntunet er tyngdepunktet i det nye Rotberget. Det er der gjester vil tilbringe mesteparten av tiden, og herfra vil man kunne se alle de historiske bygningene på stedet. Gjestene som bor på gården deltar i matproduksjonen, innhøstingen og de ulike fordypningsprogrammene som planlegges.

På inntunet er det ønske om å etablere en mindre dam i midten. Bekken som renner i rør under den nåværende plenen, skal opp i dagen igjen, og kan brukes til å anlegge et par dammer, hvorav den ene skal være i midten av inntunet. Der skal det også dyrkes urter til matproduksjonen, noe som er med på å skape en god stemning på tunet.

På de påfølgende sidene beskrives aktivitetene i bygningene rundt inntunet.

Låven

Denne bygningen har alltid vært en sentral bygning på gården. Det skal den fortsette å være. Låven skal brukes til grovforedling av det som høstes på jordene, matlaging, spising og samvær.

I dag er hovedbygget delt i tre rom, med et tilliggende laftet bygg i enden som brukes til vognskjul. Disse er delvis adskilt, men har samme gulvhøyde i første etasje. Det midterste av de tre rommene i hoveddelen har også en 2. etasje der høyet ble kjørt inn fra låvebroen. Dette planet må dessverre vike på grunn av den lave høyden på undersiden. Vi planlegger likevel å ta vare på en del av etasjen som et rom til tørking av urter som man kan komme til fra utsiden.

Det legges opp til noen større åpninger i fasadene; en mot sør for å hente inn lys og gi utsikt mot naturen, og en annen mot vest der den nye inngangen skal være.

Spisesalen på låven blir et sosialt møtested for de besøkende.

Fra stillerommet i stallen.

Stallen

Stallen beskrives som hjertet på Rotberget, og dette ønsker man å bevare. Bygningen bygges om til et stillerom for meditasjon og andre former for indre arbeid. Det legges opp til en kontemplativ stemning med et enkelt og rolig interiør, med dempet belysning, noe som gjør det naturlig å vende seg innover og å falle lettere til ro.

Som på låven er det her en 2. etasje der høyet ble kjørt inn fra låvebroen. Denne blir også her fjernet for å gjøre det mulig å bruke hele gulvarealet da høyden under 2. etasjen kun er 1,6 meter. Her gjør vi tilsvarende som på låven. Låvedøren beholdes og det lages en balkong som blir tilgjengelig from utsiden.

Studioet

Studioet er en av de eksisterende bygningene på østsiden av hovedveien. Den er i god stand og vi ønsker å gi den et nytt liv på sørsiden av inntunet. Vi har kalt den ”studioet” på grunn av at der skal en del av innholdsproduksjonen foregå. Kursforberedelser, intervjuer, blogging og fremming av virksomheten i sosiale medier vil inngå i aktivitetene i studioet.

Dagslys og utsikt mot Rotbergsjøen blir følgelig viktig, men også en fleksibel møblering som gjør det mulig å også rigge til møter og mindre foredrag her.

Vårt forslag er å åpne fasaden mot sør med et stort vindu som tar inn utsikten og henter inn lys til aktiviteter i rommet. Bygningen blir uforandret utover det.

Studioet er en eksisterende bygning som skal bygges om til et arbeidssted for innholdsproduksjon.

Stabburet får to mindre hybler. Her er et bilde fra den ene.

Stabburet

Vi har tenkt at det kan være plass til ekstra overnatting i stabburet for familier og par. Bygningen er i utgangspunktet delt vertikalt i to uavhengige deler, noe vi vil beholde.

Bygningen er ikke stor, og derfor blir det viktig å komprimere funksjonene så mye som mulig ved for eksempel å integrere senger og annet møblement i interiøret.

Overnattingshyttene med direkte kontakt med sentralområdet.

Overnattingen

På nordsiden av inntunet ligger overnattingshyttene med utsikt over inntunet og videre ut mot Rotbergsjøen. Hyttene orienteres mot midten for å styrke følelsen av fellesskap på stedet.

Hyttene er enkle i form og med proporsjoner som de andre bygningene på gården. De får rektangulær plan og saltak, og en noe knappere detaljer i overgang mellom vegger og tak enn i de gamle bygningene. Vi ønsker å unngå direkte kopiering, men referansen til de historiske bygningene på stedet er likevel viktig for å lage et samspill med det gamle, og skape et helhetlig bygningsmiljø.

Den ytterste delen mot inntunet er en form for svalgang med grovgarderobe og en liten stue der gjestene kan treffes. Derfra går det en midtgang inn mot små soverom og videre inn mot toaletter og dusjfasiliteter innerst i gangen.

Vi har bevisst valgt å gjøre soverommene små for å skape en kontemplativ og klosteraktig stemning rundt overnattingen.

Saunaen

Som siste bygning er saunaen en viktig del av anlegget. Dette er ikke bare på grunn av de historiske båndene til Finland, men også på grunn av fokuset i den fremtidige virksomheten på en sunn livsstil og harmoni med omgivelsene.

Badstuen har fått plass i den ytre periferien av bygningsmassen mot nord-vest. Stedet er en steinrøys som i årenes løp er blitt brukt som oppsamlingsplass for steiner i åkeren. På finsk heter den "pirunpelto", eller djevelsteinrøys og refererer til at steinene man støtte bort i på åkeren hadde tendens til å ødelegge ploger og gjøre arbeidet vanskelig. Røysen står som en øy i den dyrkede marken noe som gjør at saunaen ikke vil oppta dyrket mark. Tradisjonelt ble saunaer også alltid anlagt i periferien for å unngå brannfarlige situasjoner.

Den andre dammen på gården skal anlegges på utsiden av saunaen til glede for brukerne av saunaen.

Saunaen plasseres litt utenfor anlegget i trygg avstand til de andre bygningene.

TEKNISKE TEGNINGER

Vedlagte tegninger bør kopieres opp fra A4 til A3 for å bli målbare i 1:100 skala.

© 2026 RINTALA EGGERTSSON ARKITEKTER